

## **Wczesna epoka brązu w południowej Jordanii czyli niezwykle czas w niezwykłym miejscu.**

Wczesna epoka brązu na terenie Bliskiego Wschodu stanowi jeden z najciekawszych problemów badawczych współczesnej archeologii. Trwający ok. 1750 lat (3700-1950 p.n.e.) okres obfitował w kluczowe dla rozwoju ludzkiej kultury wydarzenia i zmiany. Powstają wówczas pierwsze ośrodki o charakterze miejskim, rozwija się technologia produkcji wielu przedmiotów (np. metalurgia) i następuje rozkwit handlu dalekosiężnego. Na obszarze Egiptu i Bliskiego Wschodu zachodzą w tym okresie wielokrotnie ważne zmiany społeczne - powstają pierwsze królestwa o charakterze przestrzennym (Egipt w okresie predynastycznym, archaicznym i Starego Państwa) oraz miastopństwa (Mezopotamia, Syro-Palestyna) sprawujące kontrolę nad mniejszymi obszarami, kształtuje się i stopniowo pogłębia hierarchiczna, skomplikowana struktura poszczególnych społeczności, rozwijają się kultury i zwyczaje pogrzebowe. Pojawia się pismo oraz rozbudowana ideologia władzy i religii. Widoczne są przesunięcia ludności i wpływ mobilnych grup koczowniczych na funkcjonowanie, szczególnie obszaru południowej Jordanii, który w otoczeniu dynamicznie zmieniających się terenów nie mógł być "białą plamą". Niestety stan badań nad problematyką wczesnej epoki brązu na obszarach Lewantu nie jest jednolity dlatego celem naszego projektu jest próba ustalenia roli rejonu południowej Jordanii w tym ważnym okresie. Poprzez wykopaliska archeologiczne na wyselekcjonowanych stanowiskach będziemy starali się opisać etapy aktywności człowieka w tym okresie na tym terenie. Jako przykład posłuży nam obszar obejmujący mikroregion miejscowości At-Tafila w południowej Jordanii. Naszym celem będzie także odpowiedź na pytanie o ewentualne kontakty tego regionu z Egiptem i resztą Lewantu czyli obszarami, na których w tym czasie zachodzą ważne zmiany a stan badań nad epoką brązu jest tam bardziej zaawansowany.

Dzięki rozpoczętym już pracom powierzchniowym wiemy, że ten region daje ogromną szansę na znalezienie odpowiedzi na nurtujące archeologów pytania ponieważ znajduje się na nim szereg stanowisk datowanych przez nas wstępnie na ten okres. Kluczowymi pytaniami jakie będziemy sobie stawiać będą zatem kwestie sieci i struktury osadniczej, kontaktów i wpływów zewnętrznych, tradycji architektonicznych i funeralnych oraz produkcji ceramiki i narzędzi krzemiennych we wczesnej epoce brązu. Nasze prace wykopaliskowe uzupełnimy specjalistycznymi analizami laboratoryjnymi, dzięki którym poznamy dokładny wiek odkrywanych zabytków a także metody ich produkcji i użytkowania.

Prace naszego projektu będą także stanowić ważny przyczynek do ochrony zabytków i stanowisk archeologicznych na tym terenie, często dziś niedocenianych za względu na swój stosunkowo mało spektakularny charakter, lecz kluczowych dla rozwoju wiedzy naukowej. Badania pozwolą także na zebranie materiału pozwalającego na rozwinięcie prac w kolejnych latach.